

DEEL I: VAN DES MENSEN ELLENDE.

ZONDAG 2.

De kennis van onze ellende is het eerste middel, om de christelijke troost te verkrijgen. Daarom wordt de leer der ellende als het eerste deel van de christelijke Catechismus, in de vier eerstvolgende Zondagsafdelingen behandeld.

Inzake 's mensen ellende worden twee stukken onderwezen: ten eerste, hoe die gekend wordt, in deze tweede Zondag; en ten tweede, waarin zij bestaat, zoals in de drie volgende Zondagen wordt aangewezen. Inzake de kennis onzer ellende wordt hier aangewezen: 1. het middel, waardoor die verkregen wordt, in vraag 3; en 2. de wijze, waarop men die verkrijgt, in vraag 4 en 5.

Vraag 3: *Waaruit kent gij uw ellende?*

Antwoord: *Uit de Wet Gods.*

Rom. 3 : 20; 7 : 7.

Verklaring van Vraag 3.

In het eerste deel wordt voornamelijk gehandeld over 's mensen ellende, bestaande in de zonde en in de straf, die daaruit voortvloeit. En ofschoon daarbij ook in aanmerking komt de schepping van de mens, begiftigd met het beeld Gods, en de eerste zonde of de val van onze voorouders Adam en Eva, toch wordt daarover thans niet expres gehandeld. Van 's mensen ellende dient men te weten:

1. Waarin ze bestaat.
2. Waaruit ze gekend wordt.
3. Hoe ze uit Gods Wet gekend wordt.

1. *Waaruit 's mensen ellende bestaat.*

Het woord „ellende” heeft een breder betekenis dan het woord „zonde”, omdat het niet alleen het kwaad der zonde, maar ook het kwaad der straf inhoudt. Onder het kwaad der zonde vallen alle zonden, die ons voor God schuldig stellen; en onder het kwaad der straf vallen allerlei tegenheden, pijnen en vernielingen van de redelijke schepselen. Bovendien nog alle zonden, die uit de zonde voortvloeien; zoals David zondigde toen hij het volk telde, hetgeen tevens een straf was voor zijn vroegere misdaad, begaan door het overspel met Bathséba en de doodslag van Uria. De ellende nu is de meest beklagenswaardige toestand van de mens na de val; ze bestaat in deze twee allergrootste kwaden:

1. dat alle mensen van nature geheel en al boos en van God afgekeerd zijn;
2. dat God hen om deze boosheid verworpen heeft, en schuldig verklaart aan de eeuwige dood en rampzalige verdoemenis.

2. *Waaruit de ellende gekend wordt.*

Ze wordt nergens beter uit geleerd dan uit de Wet van God, zoals de onderwijzer in Vraag 3 aantoonst. Het antwoord komt overeen met de uitspraak van Paulus, Rom. 3 : 20: „**Door de Wet is de kennis der zonde.**”

Dit is ook de taal der Wet zelf, Deut. 27 : 26: „Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve.”

Gods Wet is Zijn eeuwige wil, geopenbaard in de schepping en daarna herhaald op de berg Sinaï, en vervolgens door de Profeten menigmaal verkondigd. Zij leert ons, Wie en hoedanig God is, en ze eist van het redelijke schepsel een volkomen gelijkvormigheid met God of een innerlijke en uiterlijke gehoorzaamheid aan al Zijn geboden. De wetten onder Israël, die het ganse volk - en vooral Gods Kerk - verplicht was te onderhouden, waren drieërlei, n.l. de wet der ceremoniën, de burgerlijke wet en de Wet der zeden, waaruit vooral de ellende gekend wordt. Deze Wet is met Christus' komst in het vlees en de ondergang van Israëls burgerstaat niet vernietigd en afgeschaft (zoals van de andere wetten wel geldt), maar is en blijft een eeuwige en bestendige regel der gerechtigheid, die alle mensen zonder onderscheid raakt en ter naleving voor alle tijden is voorgeschreven. Deze Wet gelijk op een spiegel, die niet vleit, maar wijst een ieder, die er zich voor stelt, zijn zielsvlekken klaar en duidelijk aan; en gelijk dit de wet der natuur al ten dele doet, zo doet dit de geopenbaarde Wet volkomen en volmaakt. (Vgl. D.L., III/IV, art. 5).

3. Hoe de ellende uit de Wet gekend wordt.

Dat wordt onderwezen in de twee volgende Vragen, waarvan de eerste aangeeft, wat de Wet van ons eist, en de tweede onze onmacht en verdorvenheid noemt. Dit alles behoort tot het eerste deel van onze ellende, n.l. de zonde, en daarna wordt in Antwoord 10 het tweede deel aangewezen, n.l. de straf, bestaande in een tijdelijke en eeuwige vloek.

Vraag 4: Wat eist de Wet Gods van ons?

Antwoord: Dat leert ons Christus in een hoofdsom, Matth. 22 : 37-40: „Gij zult liefhebben den Heere uw God met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede aan dit gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse Wet en de Profeten.”

Verklaring van Vraag 4.

Dit is de ganse inhoud der Wet, zoals Christus Zelf zegt (Mt. 22 : 37 en Luk. 10 : 27), ontleend aan Deut. 6 : 5 en Lev. 19 : 18, zodat dus een volkomen liefde tot God en de naaste „de vervulling is van de gehele Wet”, zoals Paulus getuigt, Rom. 13 : 10. Want de ganse gehoorzaamheid der Wet komt voort uit de liefde, zoals het water uit een fontein. Om echter tot recht begrip van deze liefde te geraken, zullen wij een korte verklaring daarvan hier bijvoegen.

Verklaring van de hoofdsom der Wet.

De eis der Wet is liefde. Daarbij valt op te merken,

1. ten opzichte van God, welk een liefde er geëist wordt, alsmede de grootte van die liefde;
2. ten opzichte van de naaste, welk een liefde wij hem verschuldigd zijn;
3. het verschil én de overeenstemming van die beide, en tenslotte wordt de verklaring van de Wet besloten met een drangreden, die ons tot gehoorzaamheid aan beide tafelen (der Wet) aanspoort.

Ten opzichte van God luidt de eis zelf: „Gij zult liefhebben den Heere uw God.” De liefde tot God bestaat uit een erkenning van Zijn oneindige goedheid en uit een eerbiedig gevoelen van Zijn hoogheid, door Hem voor het hoogste Goed te

houden, Hem boven alles te beminnen, ons in Hem alleen te verheugen en gerust te stellen, en Zijn eer bovenal voor te staan; zodat in ons niet de allermiste gedachte, begeerte of neiging gevoed mag worden, om iets te doen wat Hem mishagen kan. Ja, wij moeten liever alles willen verliezen, tot zelfs het allerdierbaarste! en alle onverdraaglijke dingen dulden, dan dat wij ons van Zijn gemeenschap zouden laten aftrekken of Hem in enig opzicht vertoornen. Voegt er nog bij, dat wij ons doen en laten zo moeten trachten te schikken, dat Gods Naam door ons kan worden geëerd en grootgemaakt.

Den Heere uw God.

Dit wordt gesteld tegen de valse afgoden, die hier uitgesloten zijn, ja gehaat moeten worden. 't Is alsof er gezegd werd: Gij zult die God liefhebben, Die Zich in Zijn Woord als uw Heere en uw God openbaart, Die u weldoet en Wie gij verplicht zijt te dienen.

Met geheel uw hart. Dat wil zeggen: met alle affecten, begeerten en genegenheden. Daarom, wanneer God het ganse hart van ons eist, dan wil Hij, dat wij alleen Hem als ons hoogste Goed erkennen en waarderen zullen, Hem boven alles liefhebben, en ons in Hem alleen gerust stellen.

„Met het gehele hart” betekent ook: met een onverdeeld hart, zodat wij niet één deel aan de Heere en het ander aan de wereld geven. Maar wij moeten, onder verzaking van alles wat buiten de Heere is, Hem tot het enige en onveranderlijke Voorwerp van onze liefdesuitgangen maken. Dit noemt de Heilige Schrift: „met een volkomen hart voor den Heere wandelen”, waartegen strijdt „het hinken op twee gedachten.”

Tegenwerping: Als men God dan alleen moet liefhebben en men aan niemand enige liefde mag schenken, dan volgt daar dus uit, dat men zijn ouders, vrienden enz., geen liefde mag toedragen?

Antwoord: Zulk een wijze van liefhebben als wij aan God schuldig zijn, komt Hem alleen toe, en mag niemand - hetzij ouders, nabestaanden, of wie dan ook! - worden meegedeeld. Want de liefde, die wij Gode schuldig zijn, is de allerhoogste, die alles te boven gaat, zodat er geen enkele liefde mee te vergelijken is. Ja, alles wat ons lief is báiten Hem, moet voor de liefde tot Hem wijken; zodat wij zelfs - als het op de eer van God zou aankomen - eerder aan onze naastbestaanden onze liefde moeten onttrekken, dan dat wij zouden toestaan, dat de liefde die wij Gode schuldig zijn, zou gekrenkt worden. Dit is het, wanneer de Zaligmaker zegt: „Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig.”

Met geheel uw ziel.

Onder de ziel moet men de wil en zijn werkzaamheid verstaan. De zin is: Gij zult liefhebben met uw ganse wil en voornemen, zodat ge niets wilt of u niets voorneemt te doen, hetgeen met Gods liefde, eer en wil in strijd zou zijn.

Met geheel uw verstand.

Onder het verstand dient men dat deel van de mens te verstaan, waarin het vernuft en de wetenschap ligt. De betekenis van deze uitdrukking is, dat men naar de mate der kennis die men van God heeft, verplicht is Hem lief te hebben. Ja, men moet al zijn gedachten en overleggingen opscherpen, om God recht en volkomen te leren kennen. Weliswaar kunnen wij Hem hier in dit leven niet volmaakt kennen, naar Paulus' woorden, 1 Kor. 13 : 9v., en daarom kunnen wij Hem ook niet volkomen liefhebben. Maar in het toekomstige leven, wanneer de volmaakte kennis zal gekomen zijn, dan zullen wij Hem ook volmaakt liefhebben.

Uit geheel uw kracht.

Dat wil zeggen: met al uw werken, uitwendig en innerlijk; echter zó, dat ze in alles met Zijn Wet moeten overeenkomen. Dit is het eerste en het grote gebod. De liefde tot God wordt het eerst genoemd, omdat het de fontein is van alle andere geboden, of a.h.w. de oorzaak van onze gehoorzaamheid om die geboden te onderhouden, en het doel, waartoe alle gehoorzaamheid moet strekken. Want daarom hebben wij onze naaste lief, omdat wij God liefhebben, en opdat daaruit blijken moge, dat wij God liefhebben. Deze liefde tot God wordt het „grote gebod” genoemd,

1. omdat God, over Wie dit gebod uitsluitend handelt, de allergrootste en heerlijkste is;
2. omdat dit gebod het doelwit is, waartoe alle andere geboden herleid moeten worden. Want al onze gehoorzaamheid moet zich daartoe strekken, dat wij onze liefde aan God mogen betonen en Hem eer bewijzen;
3. omdat dit gebod de voornaamste dienst van God in zich bevat, waarvoor alle (andere) ceremoniën dienen te wijken. Want wanneer Christus met de Farizeeën twist, omdat zij de wet der ceremoniën bóven de Zedenwet stelden, dan noemt Hij de liefde het grootste gebod, en stelt Hij de gehoorzaamheid aan de Wet der zeden bóven de onderhouding van de ceremoniën, omdat die voor de Wet der liefde wijken moeten.

Tegenwerping: Als de liefde tot God het grote gebod is, dan is de liefde meer dan het geloof, en daaruit zou volgen, dat de liefde de mens ook meer (dan het geloof, nl.) rechtvaardigt.

Antwoord: De liefde wordt hier genomen voor de gehele gehoorzaamheid, die wij aan God verplicht zijn; en daaronder is mede het geloof begrepen, dat ons voor God rechtvaardigt. Evenwel niet als een deugd, maar omdat het (geloof) Christus en Zijn verdiensten aanneemt. De liefde zelf rechtvaardigt ons niet, omdat de toerekening van Christus' gerechtigheid door het geloof alleen geschiedt. Maar de liefde tot God vloeit voort uit het rechtvaardigmakend geloof, en blijft in dit leven onvolkomen.

En het tweede aan dit gelijk, is: Gij zult uwen naaste liefhebben als uzelf.

Het wordt „het tweede gebod” genoemd, omdat het de inhoud van de tweede tafel der Wet, of de inhoud van hetgeen wij aan onze naaste schuldig zijn, bevat. Het heet dus het tweede gebod, omdat het voortvloeit uit de liefde, die wij aan God schuldig zijn (hetgeen het éérste is, wat de Wet vordert).

Dit tweede gebod heet aan het eerste gelijk te zijn om de volgende drie redenen:

1. Omdat ze beide over een Godsdienst handelen, die geestelijk is, en omdat ze niet uit ceremoniën, maar uit zeden of deugden bestaan, die de voornaamste zijn;
2. Omdat de overtreding van de laatste tafel met dezelfde straf gestraft wordt als van de eerste; en
3. Omdat deze geboden zo met elkander verbonden zijn, dat het één niet zonder het andere onderhouden kan worden. En toch is het aan het eerste niet gelijk,
 1. ten opzichte van het voorwerp, dat bemind moet worden; want dat is in het eerste gebod God, en in het tweede de mens;
 2. ook spruit de liefde tot God niet voort uit liefde tot de naaste, zoals de liefde tot de naaste wél uit de liefde tot God voortvloeit;
 3. ook niet in de mate der liefde, omdat God boven alles geliefd moet worden; en dat kan van de naaste niet gelden, omdat die tot een regel heeft de liefde tot onszelf.

Tegenwerping: Als het eerste gebod aan het tweede gelijk is, dan is het

eerste gebod niet het grootste; want anders moet de liefde tot de naaste met de liefde, die wij aan God verschuldigd zijn, op één lijn gesteld worden.

Antwoord: Het (tweede gebod) is wel aan het eerste gelijk, maar niet in alle delen, zoals uit het opgemerkte reeds voldoende blijkt.

Gij zult uwen naaste liefhebben als uzelf.

Onder de „naasten” worden niet alleen zij verstaan, die ons in het bloed of door huwelijk verwant zijn, maar ook alle mensen, zelfs zij die ons onbekend, ja onze vijanden zijn, die wij verplicht zijn door onze hulp bij te staan, wanneer ze dat nodig hebben. Want op dit punt mag geen onderscheid gelden tussen Grieken en barbaren, waardigen en onwaardigen, vrienden en vijanden, omdat zij niet in henzelf, maar in God moeten aangemerkt worden; zoals de Heere Christus de gelijkenis van de (barmhartige) Samaritaan uitlegt (Luk. 10 : 36); met dien verstande echter, dat de trappen in het liefdebewijzen niet moeten wegvallen. (Want volgens Gal. 6 : 10 en 1 Tim. 5 : 8 moeten wij de huisgenoten des geloofs en hun, met wie wij door de wet der natuur verbonden zijn - 1)61/en anderen - onze genegenheid toedragen).

Als uzelf.

Iedereen weet wel, hoe sterk hij aangedreven wordt om zichzelf ongeveinsd lief te hebben, niet alleen met woorden of met de tong, maar metterdaad en in waarheid; bovendien, hoe ijverig en nauwkeurig wij zijn om ons voordeel te behartigen, en - zo mogelijk! - te voorkomen, dat ons verdriet of smaad zou treffen. Als we bij onszelf zwakheden of gebreken vinden, dan bedekken we die door liefde tot onszelf. Dit is de reden waarom Christus zegt, Matth. 7 : 12: „Alle dingen dan, die gij wilt, dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo.”

Aan deze twee geboden hangt de ganse Wet en de Profeten.

Versta daaronder de ganse leer van Wet en Profeten, die tot deze twee hoofdstukken herleid kunnen worden. Want alle plichten van gehoorzaamheid, die Mozes en de Profeten geëist hebben, spruiten uit de liefde tot God en de naaste.

Tegenwerping: In de Profeten bevinden zich vele beloften van het Evangelie. Hoe komt het dan, dat Christus de inhoud van de leer der Profeten tot deze twee hoofdstukken heeft kunnen herleiden?

Antwoord: Christus spreekt hier uitsluitend van de leer der Wet, en niet van de belofte des Evangelies. Dit blijkt duidelijk uit de vraag van de Farizeeër aan de Heere Jezus, welke het grootste gebod der Wet is, en niet, welke de voornaamste belofte des Evangelies (begrepen in de Wet) is.

Vraag 5: Kunt gij dit alles volkomenlijk houden?

Antwoord: *Nee ik a). Want ik ben van nature geneigd, God en mijn naaste te haten b).*

a. Ps. 14 : 3, Rom. 3 : 11-13.

b. Rom. 1 : 29-31; 8 : 7, Ef. 2 : 3; 4 : 18, Kol. 1 : 21, Tit. 3 : 3.

Verklaring van Vraag 5.

Nadat verklaard is, wat de Wet, die geestelijk is, van ons eist, wordt nu gevraagd, of wij, die van nature vleselijk zijn, die geheel kunnen houden? Daarop luidt het antwoord: Nee, want,

1. is het de verdorven mens onmogelijk, om Gods geboden te houden, en daarom blijft hij steeds een schuldenaar aan God;

2. omdat juist het tegengestelde van wat de Wet eist, in hem duidelijk is, n.l. dat hij in plaats van God en de naaste lief te hebben, geneigd is ze te haten.

Deze vraag, verbonden met de voorafgaande, wijst (ons) aan, dat onze ellende - zoals die tweeledig is - ook op tweeërlei wijze uit de Wet gekend wordt.

1. Als wij onze daden met de eis der Wet vergelijken.
2. Als wij letten op het gevolg van onze overtreding, n.l. de vloek.

1. Uit een vergelijking van onze daden met de eis der Wet zien wij, hoe zeer die onderling verschillen. Want de Wet gebiedt ons een volkomen liefde tot God en de naaste, maar wij haten en vlieden die van nature; waaruit dus onze boosheid - waarvan ons de Schrift tegelijk overtuigt - duidelijk te bespeuren is. Vgl. Rom. 3 : 10-18: „Er is niemand rechtvaardig, ook niet één”, enz., en Rom. 8 : 7: „Het bedenken des vleses is vijandschap tegen God; want het onderwerpt zich der Wet Gods niet, want het kan ook niet.” Ook heet het van de natuurlijke mensen, dat zij „haters van God” zijn, Rom. 1 : 30v., „zonder natuurlijke liefde”, „hatelijk zijnde en elkander hatende”, Tit. 3 : 3. Zullen wij dus iets goeds doen, dan moet God in ons werken „beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen”, Fil. 2 : 13; en 2 Kor. 3 : 5: „Niet dat wij van onszelfen bekwaam zijn iets te denken als uit onszelfen; maar onze bekwaamheid is uit God.”

2. Het gevolg van onze overtreding is de vloek, volgens Deut. 27 : 26: „Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve.” Welnu, ons eigen geweten getuigt ons - wanneer wij ons doen en laten met de Wet vergelijken - dat wij niet gebleven zijn in al hetgeen de Wet vordert; waaruit dus vanzelf de conclusie volgt: daarom ben ik vervloekt; welke conclusie het vonnis der Wet doet goedkeuren. Dit verwekt een droefheid, die ons tot wanhoop zou brengen, als het Evangelie geen middel ter verlossing ontdekt had, n.l. dat Christus als Middelaar tussen God en de mens getreden is en de zonden verzoend heeft. En zo zien wij, dat het tweede deel van onze ellende uit de Wet openbaar is, n.l. omdat de Wet alle mensen verplicht tot volkomen gehoorzaamheid of tot straf, zowel tijdelijk als eeuwig. Aangezien nu niemand een volkomen gehoorzaamheid betoont, is het helder en klaar, dat alle mensen onder de tijdelijke en eeuwige straf vallen.